

WAARNEMINGEN VAN DECAPODEN TE KNOKKE-HEIST.

C. D'UDEKEM D'ACQZ

Sinds lang interesseer ik mij voor crustaceën en meer in het bijzonder voor decapoden. Ik stel hieronder een synthese op van mijn waarnemingen van die soorten die ik te Knokke-Heist, vooral op en om de golfbrekers van Albertstrand heb ontmoet. Van alle gesignaleerde soorten bevinden zich exemplaren in mijn verzameling.

CARIDEA * familie *Crangonidae*

Crangon crangon (L., 1758)

Gewone soort. Op 22.04.84 heb ik te Duinbergen een eksemplaar gevangen dat na koken helemaal wit kleurde. Ik heb het specimen helaas niet bewaard.

* familie *Palaemonidae* onderfamilie *Palaemoninae*

Palaemon elegans Rathke, 1837

Op 03.11.83 vond ik een jong ex. van deze soort in een plasje langs een golfbreker te Duinbergen, bij relatief dood tij.

Palaemonetes varians (Leach, 1814)

Deze soort schijnt erg algemeen te zijn in alle brakke waters langs de Belgische kust.

Emmanuel Dumoulin deelde mij mee dat deze soort erg talrijk is in het Zwin. Hij was zo vriendelijk mij er een 20-tal mee te brengen.

Ik heb de soort in groten getale aangetroffen in een gracht te Heist, bij de vuurtoren. 's Zomers (24.08.84) vond ik er veel adulten. In het najaar (03.11.84) was de soort bijzonder talrijk, maar slechts vertegenwoordigd door jonge eksemplaren. Op dezelfde dag vond ik toch enkele adulten in de Spuikom te Oostende. 's Winters (09.03.85) was de soort veel minder frekwent en de gevangen exemplaren waren eerder klein tot gemiddeld van omvang. (Ik veronderstel dat de ekstreem strenge winter '85 de populatie sterk gereduceerd heeft.)

PAGURIDEA *familie *Diogenidae*

Diogenes pugilator (Roux, 1829)

In 1984 drie waarnemingen te Duinbergen: op 11.08 1 ex. langs een golfbreker, en op 21.08 en 30.09 telkens 1 ex. bij garnalenvissers. Voordien heb ik de soort nooit gevonden op de Belgische kust.

*familie *Paguridae*

Pagurus bernhardus (L., 1758)

's Winters en in het voorjaar gebeurt het nogal dikwijls dat Heremietkreeften aanspoelen op de Knokse stranden: 04.03.84: 3 exx.; 09.03.85: enkele exx.

Deze soort is gewoonlijk erg algemeen in de plasjes langs de golfbrekers te Duinbergen. De meeste specimens zijn klein: zelden vond ik een Heremietkreeft te Knokke-Heist met een cefalothorax langer dan 15 mm (25.08.80 en 30.10.80 telkens 1 ex.). Het valt mij op dat gestrande exemplaren gewoonlijk groter zijn dan die die op de golfbrekers gevonden werden.

De zeldzaamheid van adulte Heremieten lijkt te wijten te zijn aan het quasi ontbreken van ongeschonden schelpen van de Wulk. Te St-Cast in Bretagne, waar wulkenschelpen talrijk zijn heb ik enkele jaren geleden een flink aantal grote Heremietkreeften gevonden.

GALATHEIDEA *familie *Porcellanidae*

Porcellana platycheles (Pennant, 1777)

Op 30.08.84 vond ik een mooi exemplaar van deze soort te Duinbergen, onder een steen op het uiteinde van een golfbreker, bij tamelijk laag water. Het exemplaar, duidelijk een vrouwtje, draagt een zeepok op zijn carapax.

Porcellana longicornis (L., 1767)

Deze soort heb ik dikwijls gevonden bij het stenenkeren op het uiteinde van de grote golfbrekers te Duinbergen, gewoonlijk bij zeer laag water: 29.08.83: 1 vr./04.03.84: 5 exx./12.08.84: 1 ex./26.08.84: meer dan 20 exx., waaronder vrouwtjes met eieren/27.08.84: 2 exx./28.08.84: 2 exx. en 29.08.84: een tiental exemplaren. De exemplaren van Knokke-Heist zijn relatief klein vergeleken met die die ik vond ter gelegenheid van de excursie naar Audresselles op 29.09.84. Vrouwtjes lijken me te Knokke-Heist talrijker dan mannetjes.

BRACHYURA *familie *Cancridae*

Cancer pagurus (L., 1758)

De Noordzeekrab is erg algemeen op de golfbrekers te Knokke-Heist. In het voorjaar spoelt de soort soms massaal aan op het strand. Bij zeer laag water kon ik er dikwijls meerdere tientallen vinden.

Op 17.04.84 kon ik er 102 bemachtigen, 81 's morgens en 21 's avonds.

Het merendeel van de gevangen exemplaren te Knokke-Heist waren tussen 70 en 110 mm breed. Exemplaren van 150 mm breedte zijn niet zeldzaam. De grootste stuks die ik zag waren ongeveer 170 mm breed.

Ik heb ondervonden dat de soort belangrijke populatieschommelingen ondergaat. In de maand augustus heb ik er resp. 204 gevonden in 1980, 770 in 1981, 13 in 1982, 158 in 1983 en 91 in 1984, hoewel ik dat laatste jaar minder intens naar de soort heb gezocht. Ik schat de populatiegrootte voor 1984 ongeveer van dezelfde orde als die voor 1983.

Mannetjes schijnen talrijker te zijn dan vrouwtjes. Op 735 exemplaren noteerde ik 417 m. tegen 318 vr. of resp. 57% en 43%.

Toch moet ik waarschuwen dat deze cijfers voorzichtig moeten benaderd worden. Het is mogelijk dat er kleine telfouten zijn gebeurd en mijn staal is niet perfect willekeurig : aangezien ik 95% van mijn vangsten terug loslaat, kunnen sommige individuen meerdere keren zijn geteld. Bovendien beïnvloeden de exemplaren afkomstig van koppels de cijfers.

In augustus vond ik dikwijls grote mannetjes (meer dan 120 mm) in het gezelschap van zachte vrouwtjes of vrouwtjes die op het punt stonden te vervellen. Dit nam ik altijd waar in het midden of op het uiteinde van de golfbrekers, nooit aan de zijkanten. Als men het vrouwtje in haar schuilplaats liet, kon men het daar het volgende tij dikwijls terugvinden, in het gezelschap van een ander mannetje.

Op 09.03.85 vond ik op een golfbreker een vrouwtje met eieren, afmetingen 78 x 128 mm. Eierdragende vrouwtjes had ik geen jaren meer gezien. Edwards (1979) geeft aan dat vrouwtjes normaal beginnen leggen vanaf ongeveer 130 mm en vooral vanaf 150 mm.

*familie *Xanthidae*

Pilumnus hirtellus (L., 1761)

Dit kleine krabje schijnt niet zeldzaam te zijn aan de onderkant

van stenen op het uiteinde van de golfbrekers te Duinbergen. In 1984 vond ik 6 exx. : 26.08: 2 juv./ 27.08: 1 jong ex./ 28.08: 1 juv./29.08: 1 mannetje van iets meer dan 10 mm breed en op 30.08: 1 juv..

Het merendeel van de exemplaren die ik in Duinbergen vond, zijn erg klein (minder dan 5 mm).

Deze krabben zijn erg resistent in het aquarium maar zeer aggressief tegenover andere organismen en hun soortgenoten. In het aquarium verwijderen ze zich alleen 's nachts een weinig van hun schuilplaats. In mijn bak apprecieerden ze vooral een tepelhorenschelp om zich te verbergen.

*familie *Portunidae* onderfamilie *Carcininae*

Carcinus maenas (L., 1758)

Gewone soort. De exemplaren van Knokke-Heist lijken duidelijk kleiner dan die van Nieuwpoort.

Een groot aantal is of is geparasiteerd geweest door krabbezakjes. Het is moeilijk het percentage aangetaste individuen te schatten, omdat in de eerste stadia van de infectie alleen weinig waarneembare kleurveranderingen toelaten te zien of de krab een krabbezakje herbergt.

Dikwijls kon ik krabben verzamelen die twee en soms zelfs drie krabbezakjes droegen.

Portumnus latipes (Pennant, 1777)

Mijn eerste levende Breedpootkrabben heb ik in augustus 1983 gevonden te Duinbergen: 12.08: 1 aangespoeld m./14 en 27.08: telkens 1 m. in een garnaalnet. Ik heb er duidelijk meer gevonden in 1984: 18.04: 1 vr. dat op het punt stond te leggen, gekregen van garnalvisser. In doorschemering konden de ovaria vol orange eieren gezien worden. 04.08: 1 m./ 05.08: 2 vr./ 07.08: 1 m./ 08.08: 2 m. en 2 vr./ 13.08: 1 m./23.08: 8 exx. en 27.08: 2 m.

De soort schijnt minder algemeen te zijn te Knokke-Heist dan elders aan de Belgische kust, getuige de talrijke waarnemingen van andere punten. Ikzelf zag ze in grote hoeveelheid in het net van garnalvisser te Nieuwpoort op 22.08.84.

Een van de mannetjes van 08.08.84 mat 27.6 x 27.8 mm, wat zeer

groot is vergeleken met de tabel gegeven door Rappé (1981). Ik vreesde dat de strenge winter '84-'85 de Belgische populatie van deze zuidelijke soort zou doen ineenstorten. Blijkbaar is dat niet het geval. Op 09.03.85 heb ik minstens 6 exx. verzameld, levend gestrand tussen Duinbergen en Zeebrugge en op 10.03.85, na de weinig spectaculaire excursie op de golfbrekers te Duinbergen, heb ik nog twee levend gestrande exemplaren gevonden.

onderfamilie *Polybiinae*

Liocarcinus holsatus (Fabricius, 1798)

Gewone soort. Soms zijn in het voorjaar vrouwtjes met eieren frekwent.

Heel dikwijls heb ik exemplaren met krabbezakje verzameld: 09.04 en 10.04.83 en 14.04.84 telkens 1 vr./ 04.08.84: 1 m. en 1 vr. met sporen van vroegere besmetting/ 28.08.84: 1 m.

Deze soort bekwam ik vooral door garnalenvissers maar ik heb ze ook dikwijls gevonden op de golfbrekers en soms aangespoeld op het strand in het voorjaar. In de zomer kwam ik dikwijls koppeltjes tegen.

Liocarcinus puber (L., 1767)

Deze soort vertoont belangrijke populatieschommelingen in België. Ik heb te Knokke-Heist geen levende exemplaren waargenomen in 1981 en 1982. In 1983 vond ik een jong m., op 10.04.

In 1984 daarentegen vond ik de soort talrijk op de golfbrekers en ook aangespoeld op het strand in voorjaar en winter.

04.03: 1 m. en 1 vr. op een golfbreker en een twintigtal grote exx. (± 70 mm breed), grotendeels dood, door de meeuwen.

07.04: 1 m. van 60 mm, 1 m. van ± 30 mm en 1 vr. van ± 50 mm/ 08.04: 1 vr. van ± 60 mm/10.04: 2 vr. van 30-35 mm, 1 m. van ± 30 mm/

12.04: 1 m. van 55-60 mm en 1 vr. van ± 40 mm/ 13.04: 's morgens 2 vr. van ± 30 en ± 40 mm, aangespoeld; aan het uiteinde van een

golfbreker een m. van ± 30 mm en bij het begin 1 m. van ± 55 mm, 's avonds 2 vr. op golfbrekers/ 16.04: 's morgens 2 m. van ± 20 en ± 30 mm op het strand en 's avonds 1 vr. van 50-55 mm op het strand/ 17.04: 1 m. van ± 15 mm, 1 vr. van ± 35 mm en 1 vr. van ± 60 mm, op het strand.

05.08: 1 m. van ± 40 mm/ 12.08: 1 m. van ± 40 mm/16.08: 1 m. van ± 50 mm en 28.08: 1 m. van ± 65 mm, alle op golfbrekers.

Op 01.11 1 vr. van ± 54 mm aan het einde van een golfbreker, in dezelfde schuilplaats als een Noordzeekrab.

Liocarcinus sp.

Op 07.08.84 vond ik in mijn kruinet een vervellingsschaar van een zwemkrab, die niet overeenkomt met mij bekende soorten. Ik schrijf hem, met de nodige voorzichtigheid toe aan *L. arcuatus* (Leach, 1814).

*familie *Majidae* onderfamilie *Oregoniinae*

Hyas coarctatus Leach, 1815

Van deze soort heb ik een m. van 22 mm lang langs een golfbreker gevonden op 02.08.82 en 1 vr. van 24 mm op het uiteinde van een golfbreker op 04.08.82, telkens te Duinbergen.

Hyas araneus (L., 1758)

Op 08.08.83 heb ik een vr. van ± 65 mm, dat enkele eieren droeg, gevonden op het uiteinde van een golfbreker bij zeer laag tij te Duinbergen. Op 26.08.83 vond ik een vr. van ± 30 mm lang op ongeveer $\frac{2}{3}$ van de golfbreker en op 24.08.84 een m. van ± 40 mm, opnieuw aan het uiteinde, bij zeer laag water.

onderfamilie *Inachinae*

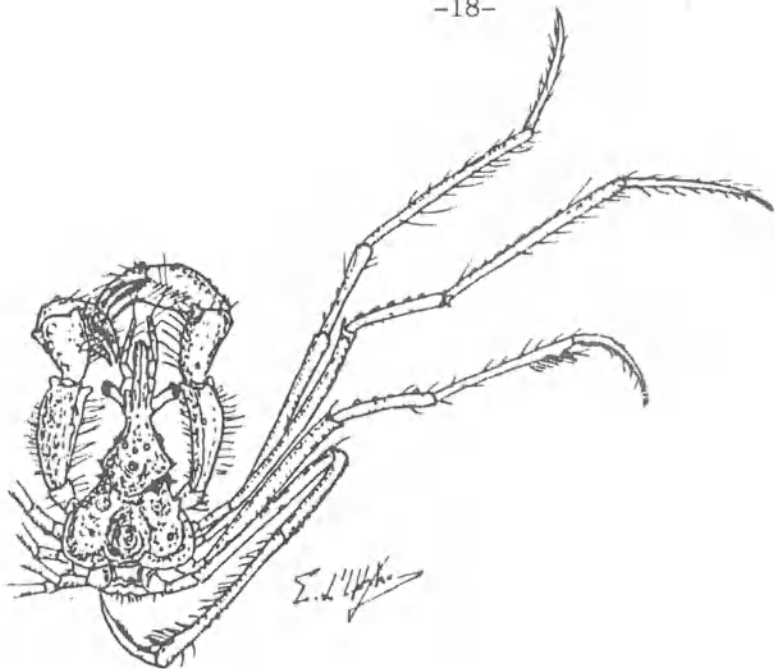
Macropodia rostrata (L., 1761)

Deze soort is niet zeldzaam op de grote golfbrekers te Duinbergen maar de adulten worden gewoonlijk slechts opgemerkt bij helder water, d.w.z. bij kalme zee, en bij zeer laag tij, aan het uiteinde van de golfbrekers.

Vangsten van adulten: 05.08.81 en 13.08.81: 1 ex./ 08.08.83: 4 m. en 1 vr. en op 12.08.84: 2 m. en 1 vr.

Een van deze laatste mannetjes vormde een koppel met het vrouwtje. Deze drie exemplaren heb ik een tiental dagen kunnen bewaren in een bak zonder luchtpomp. Het intacte mannetje (zie figuur) - het andere mankeerde een schaar en een poot - hield het vrouwtje gewoonlijk dicht bij zich. Dit laatste was niet verveld.

Ik heb kunnen constateren dat de zeer jonge individuen van enkele millimeters gewoonlijk zwemmen. In 1983 bemerkte ik enkele zeer kleine Hooiwagenkrabben in suspensie in het water van de golfbrekers die pas gedeeltelijk boven water kwamen. Eerst dacht ik dat ze van hun substraat afgerukt waren door de stroming. Maar tot mijn grote verbazing zag ik in mijn aquarium dat de aanwezige exx. werkelijk begonnen te zwemmen. Door met hun poten te slaan konden ze zich zwevend door het water bewegen. Dit gedrag draagt wellicht bij tot de verspreiding van de soort.

Ik heb dergelijke juvenielen waargenomen op 24 en 27.08.83, resp. 2 en 1 exx. Op 28.08.83 ving ik er eentje met een garnalennet. Als ik mij goed herinner zwom ook deze als hij in een recipient werd geplaatst. Op 04.03.84 verzamelde ik een juveniel op een golfbreker. Deze laatste vertoonde enkele kleine verminkingen en vertoonde duidelijk geen zwemgedrag.

Opmerking: de adulten zijn duidelijk *Macropodia rostrata* sensu Holthuis & Heerebout (1976), Forest (1978) en Ingle (1980) maar ik kan niet met zekerheid beweren dat de juvenielen tot deze soort behoren, hoewel dit zeer waarschijnlijk is. G. Rappé heeft het exemplaar van 04.03.84 ook onderzocht en deelt mijn mening.

*familie Grapsidae onderfamilie Varuninae

Eriocheir sinensis (H. Milne Edwards, 1854)

Op 14.04.83 vond ik op een golfbreker te Duinbergen stukken van een kleine mannelijke Chinese Wolhandkrab, duidelijk door meeuwen in stukken getrokken. Gezien de toestand van de stukken moet het ex. in goede gezondheid hebben verkeerd.

Opmerking: het is merkwaardig dat ik nooit Helmkrabben *Corystes cassivelaunus* heb waargenomen te Knokke, terwijl de soort toch dikwijls wordt gesignaleerd van andere plaatsen aan de Belgische kust.

Ik dank G. Rappé hartelijk voor de vertaling.

RESUME

Au cours de des dernières années, j'ai trouvé à Knokke-Heist les décapodes suivants : *Crangon crangon* (dont un albinos partiel), *Palaemon elegans* (un exemplaire), *Palaemonetes varians* (nombreux exx. dans les eaux saumâtres), *Pisidia longicornis* (nombreux exemplaires in situ dont des femelles ovigères), *Porcellana platycheles* (un exemplaire in situ), *Pagurus bernhardus*, *Diogenes pugilator* (3 exemplaires), *Cancer pagurus*, *Carcinus maenas*, *Portumnus latipes* (un certain nombre d'individus), *Liocarcinus holsatus*, *Liocarcinus puber* (un individu en 1983, de nombreux exemplaires en 1984), un chélipède probablement de *Liocarcinus* sp., *Pilumnus hirtellus* (6 exemplaires in situ), *Hyas araneus* (3 exemplaires in situ dont une femelle ovigère), *Hyas coarctatus* (2 exemplaires dont un in situ), *Macropodia rostrata* (quelques exemplaires in situ) et *Eriocheir sinensis* (un exemplaire).

ADDENDUM

Hieronder geef ik nog twee oude waarnemingen van het gebied, voor de volledigheid.

- toen ik nog een kind was ($\pm 1970?$) heb ik eens twee levende vrouwtjes van *Eriocheir sinensis* gevonden op de golfbrekers.
- In 1976 noteerde ik een Harig Krabbetje *Pilumnus hirtellus* van een golfbreker. Omdat ik de soorten toen nog niet zo goed kende en het exemplaar niet heb bewaard, ben ik achteraf gaan twijfelen. In het licht van mijn meer recente vondsten durf ik nu toch met quasi zekerheid beweren dat het gegeven juist is.

BIBLIOGRAFIE

- Bouvier, E.L., 1940. Décapodes marcheurs. Faune de France, 37: 1-404.
- Edwards, E., 1979. The edible crab and its fishery in the British

- waters. 142 p.
- Forest, J., 1978. Le genre *Macropodia* Leach dans les eaux atlantiques auropéennes. Cah. Biol. mar., 19: 323-342.
- Holthuis, L.B. & G.R. Heerebout, 1976. De Nederlandse Decapoda. Wet. Meded. K.N.N.V., 111: 1-56.
- Ingle, R.W., 1980. British crabs. 222 p. British Museum (Natural History), Oxford University Press.
- Laporte, J., 1984. Enkele bedenkingen i.v.m. waarnemingen van *Diogenes pugilator* te Nieuwpoort. De Strandvlo, 4(4): 80-89.
- Leloup, E., 1941. Les crustacés décapodes brachyours de la côte belge. Bull.mus.r.hist.nat.Belg., 17, 11.
- Rappé, G., 1981. Hoe groot wordt de breedpootkrab? De Strandvlo, 1(2): 41-46.
- Smaldon, G., 1979. British coastal shrimps and prawns. Synopses of the British Fauna (new series) no 15, 126 p. Academic Press.

11.03.1985

Avenue du Bois des Collines, 34
1420 Braine l'Alleud

OPROEP

A. ANNYS

Wil iedereen die slangsterren vindt (ook onvolledige of zwaar beschadigde) die verzamelen en naar mij toesturen ? Portkosten worden vergoed.
Doel is na te gaan welke soorten voor onze kust voorkomen

G. Gezellestraat 8
8400 Oostende

EXTRA AKTIVITEIT

Op zaterdag 7 september om 14 h in de Ploate, organiseert de SWG i.s.m. de Vlaamse Vereniging voor de Bestudering van de Zeezoogdieren een speciale studienamiddag over het gebruik van positieve en negatieve waarnemingen van zeezoogdieren. Op deze activiteit worden alle natuurliefhebbers die aan de kust actief zijn uitgenodigd. Lees details in volgend nummer.